

KANDIDATNUMMER _____

ISSN 0140

Intensivt kurs i norsk for viderekomne, trinn IV
Skriftlig eksamen
4 timer

Den internasjonale sommerskole

Universitetet i Oslo

2015

I. Referat

Skriv på eget innføringsark.

II: Tekst med oppgaver

Er rotteracet verdt prisen?

ROTTERACE: - Voksne må også ta konsekvensene av det som så mange barn og unge fornemmer: at rotteracet etter flere ting og et forbruksbasert selvbilde ikke er en oppskrift på et godt liv, men ødeleggende for det. Tegning: RANDI MATLAND (VG) 12.07.2014 09:34

Vår velstand kommer av systematisk rovdrift på mennesket og naturen. Mennesket er blitt som en vare i et marked. Et marked som tjener fett på de unges skjøre selvbilde, skriver filosofiprofessor.

Arne Johan Vetlesen, professor i filosofi, Universitetet i Oslo

Det er vanskelig å unngå ordet «bortskjemt» når man ser på de som er unge i dagens Norge: Ingen generasjon har hatt flere rettigheter, velferdsgoder og materielle ting. Og enda flere ting

skal det bli, for ifølge Perspektivmeldingen som regjeringen baserer seg på, skal det private forbruket tredobles innen 2060.

Samtidig meldes det at stadig flere ungdommer sliter med psykiske problemer som angst og depresjon. Mange sliter med dårlig selvbilde. Ofte, især hos jenter, men i stigende grad også hos gutter, er selvbildet uløselig knyttet til opplevelsen av kropp og utseende.

I 2002 rapporterte 45,7 prosent av 13 til 19 år gamle jenter at de ofte eller alltid er opptatt av å bli tynnere - dette også hos den betydelige andelen av dem som regnes som tynne allerede. I en tid som dyrker individets rett til å være seg selv, til å være annerledes, synes målestokken for hvordan kroppen skal være for å være «riktig» å bli stadig mer homogen og mindre tolerant overfor det minste avvik.

Konformitetspresset er enormt i den erklærte individualismens tidsalder.

Rovdrift på mennesket

Den materielle velstanden unge (med vesentlige unntak) nyter godt av i dagens Norge, er tuftet på en systematisk rovdraft på naturen. Natursynet som vårt økonomiske system praktiserer, sier at det som finnes av ressurser i naturen er til for menneskets skyld, altså er midler for at en art på kloden skal kunne øke sitt forbruk, uansett hvor høyt det er. Nok er aldri nok: Investorer og produsenter er avhengige av at profitt og vekst aldri stanser opp.

I vårt samfunn går rovdraften på den ytre naturen hånd i hånd med rovdraften på menneskets indre natur: Den er både utadrettet og innadrettet.

At den utadrettede rovdraften er i ferd med å krysse naturens egne tålegrenser (eller vippepunkter), er vel kjent fra klimaforskningen og dens observasjoner av faktiske endringer: habitater som forsvinner, arter som utrykkes, breer som trekker seg tilbake, hav som forsures. FNs mål om å stanse temperaturøkningen ved to grader er neppe forenlig med tredoblet forbruk i verdens rikeste land.

Alltid yte mer

I dag underkastes den såkalte «humankapitalen» samme krav om maksimal utnyttelse som «naturkapitalen»: Det enkelte individet gjøres ansvarlig for å arbeide hvileløst med seg selv, gjøre seg attraktiv som en vare markedet vil ha. Kravet om å yte mer, alltid mer, spiller seg ikke ut mellom ulike samfunnsklasser som hos Marx og med klassebaserte konfliktlinjer, men internaliseres i det enkelte individet, slik at individet driver seg selv til å yte mer, i konkurranse med alle de andre, samt med seg selv.

Selv om de gamle klasseskillene rent faktisk består, så markerer tvangen til å «forbedre» seg noe nytt.

Hos de unge ser vi det i karakterpresset på skolen og i jaget på «det perfekte» utseendet, etter mottoet «Vis meg kroppen din og jeg skal si deg hvem du er»: Sjelen din, karakteren din, er direkte avlesbar i din ytre fremtoning, siden alt ytre forstås som formet, bearbeidet, «valgt».

Den døgnåpne selvpresentasjonen sosiale medier som Facebook har gjort mulig - eller obligatorisk (?) - lar «se på meg»-mentaliteten ta overhånd også i vennskapsrelasjoner som burde tåle delingen av det ikke-vellykkede, av svakhet, nederlag og tap; det som egner seg for en nær annen, ikke hundre- eller tusenvis.

Ødeleggende

Samtidig er det et voksende marked som hjelper deg å bli den beste utgaven av deg selv, lar deg shoppe ny kropp, og tar hånd om det mentale gjennom mindfulness og coaching, om å lykkes bare tankene er riktige og viljen sterk nok. Ingen vil ødelegge for alle aktørene som tjener fett på et marked betinget av unges skjøre selvbilde i en verden der endring er det eneste permanente. At alt dette arbeidet med seg selv for å «lykkes» handler mer om tvang enn om frihet, skjules bak honnørord som «fleksibilitet» og «omstillingsevne». Ansvar er blitt til ansvar for seg selv.

Presset mot de unge, både det utenfra i kommersiell regi og det de selv utøver fordi de opplever at de er nødt, må lettes. Ansvarsfulle voksne må gå foran.

De må se sammenhengen mellom et nyspråk der mennesket er gjort til et «AS» som bruker alle sine krefter på seg selv og egen fremgang, og de dårligere vilkårene for solidaritet, raushet og toleranse for - nettopp - å tørre å være seg selv, uten prestasjonsangst. Voksne må også ta konsekvensene i eget liv av det som så mange barn og unge fornemmer: At rotteracet etter flere ting og et forbruksbasert selvbilde ikke er en oppskrift på et godt liv, i lag med alt annet liv der ute, men ødeleggende for det.

A. Spørsmål til teksten

Svar på følgende spørsmål til teksten «Er rotteracet verdt prisen?»

Skriv svarene på eget innføringsark.

1. Hva er «et rotterace», og hvorfor har artikkelforfatteren valgt nettopp dette ordet?
2. Hvordan vil du beskrive artikkelen: humoristisk, kritisk, ironisk, bekymringsfull, informativ, moraliserende, belærende, negativ, positiv, beskrivende, intetsigende, tankevekkende, nøytral, subjektiv?

Begrunn svaret ved å gi eksempler fra artikkelen.

3. Hva er tekstforfatterens budskap?

4. Er bildet som artikkelforfatteren danner seg av dagens samfunn, riktig eller overdrevet? Begrunn svaret.
5. Hvem er artikkelen rettet mot: De voksne eller de unge? Begrunn svaret.
6. Hvilke språklige/stilistiske virkemidler bruker tekstforfatteren for å få frem sitt budskap? Hvordan vil du beskrive valget av ord og uttrykk/språket i artikkelen generelt?
7. Hvordan synes du tegningen fungerer i sammenhengen?

B. Forklar følgende ord og uttrykk i teksten «Er rotteracet verdt prisen?» slik de brukes i denne konteksten. Du kan bruke synonym eller annen forklaring.

1. rovdrift

2. de unges skjøre selvbilde

3. forenlig med

4. «humankapitalen»

5. jaget på

6. avlesbar i din ytre fremtoning

7. mennesket er gjort til et «AS»

8. raushet

9. prestasjonsangst

10. fornemmer

C. Skriv om fra passiv til aktiv

Eksempel: Skjemaet bes returnert til vårt kontor.

Svar: Vi ber om at du/dere returnerer skjemaet til vårt kontor.

1. Det ble fra politiets side innledet omfattende etterforskning av denne saken.

2. Eventuelle brudd på regelverket betyr at det må betales avgifter for kjøretøyet.

3. Siktete antas ikke å ha krav på offentlig oppnevnt forsvarer.

D. Skriv om setningene slik at du unngår uttrykket i forhold til.

1. Det pågår en debatt i forhold til denne saken.

2. Vi har et ansvar i forhold til dette problemet.

3. Temperaturen vil synke ytterligere i forhold til helgen.

4. I forhold til fjellvettreglene er det viktig å følge dem.

E. Setningsbinding

Knytt sammen de to setningene ved hjelp av ordene som står i parentes. Du kan bytte om på rekkefølgen av setningene, men det logiske innholdet må være det samme.

Rotteracet etter flere ting er ikke en oppskrift på et godt liv.

Voksne må også ta konsekvensene.

1. (fordi) _____

2. (derfor) _____

3. (for) _____

4. (så) _____

F. Fyll ut med riktig preposisjon

1. ovenfor eller overfor

Han har alltid oppført seg korrekt _____ meg.

2. i følge eller ifølge

_____ politiet hadde bussjåføren en promille på 0,5 i blodet.

3. for, om, på, av eller til

Denne ringen er symbol _____ min kjærlighet.

4. om, til, av, for, i, på eller med

Har norske menn rett _____ eller krav _____ pappapermisjon? Begge deler.

5. for, om, på, til, i eller av

Direktøren har ikke mulighet _____ å delta _____ møtet selv, men en av oss andre vil følge opp saken.

III. Stil

**Velg bare én av oppgavene. Skriv en stil på ca. 350 ord.
Bruk overskriften i oppgaven du velger som overskrift for stilen din.**

1. Språk i globaliseringens tid

På verdensbasis har man to hovedtendenser når det gjelder språk: Den ene går i retning av bruk av engelsk som et felles språk for internasjonal teknisk, økonomisk, politisk og vitenskapelig kommunikasjon. Engelsk er også det største andrespråket for et økende antall mennesker i verden. Den andre tendensen går i retning av økende bevissthet om de nasjonale språkene i hvert land som identitets- og kulturbærere. Disse to tendensene står i motsetning til hverandre og danner rammen for den komplekse språksituasjonen i globaliseringens tid.

Hvordan vil etter din mening språksituasjonen i verden være i år 2100?

2. Ensomhet som en av vår tids folkesykdommer

Mor Theresa definerte ensomhet som den verste av all fattigdom. Ensomhet er også blitt en av vår tids folkesykdommer. Selv om Norge er blitt kåret til verdens beste land å bo i, gjør all fokus på materiell velstand og vellykkethet ensomhet til en stor utfordring.

Er ensomhet et luksusproblem?

Diskuter dette med utgangspunkt i Kjell Askildsens novellesamling *Thomas F's siste nedtegnelser til almenheten* og trekk paralleller til aktuelle temaer og problemstillinger i vårt moderne samfunn.

3. Det modernistiske i Knut Hamsuns roman *Sult*

Maryana Neloska skriver følgende i sin masteroppgave om Knut Hamsuns roman *Sult*: «Knut Hamsun var besatt av tanken på å bli dikter. Ikke hvilken som helst dikter, men en dikter som skulle skape noe helt nytt, en som skulle gjennomføre en litterær revolusjon [...] en dikter som skulle skape et nytt språk, en ny måte å skildre mennesker på, en skildring som var i pakt med tiden, som fanget opp den måten menneskene levde og følte og tenkte på *i dag*».

Sult regnes som den første modernistiske roman i norsk litteratur.

Diskuter hvordan det modernistiske kommer til uttrykk i *Sult* gjennom tema, form og språklige virkemidler, og hvilke paralleller som kan trekkes til temaer og problemstillinger som er aktuelle også i vår moderne tid.

4. Olje, klima og miljø

Ved utgangen av 1950-årene var det få som trodde at det fantes olje- og gassrikdommer langs norskekysten. Det norske oljeeventyret startet for alvor med funnet av Ekofisk i 1969, og petroleumsvirksomheten har hatt mye å si for den økonomiske veksten i Norge, og for finansieringen av det norske velferdssamfunnet. Selv om det norske oljefondet eller Statens pensjonsfond utland er verdens største statseide fond, er norske politikere bekymret for den fremtidige finansieringen av velferdssamfunnet og ønsker å åpne for oljevirkosomhet i områder som Lofoten og Vesterålen som er svært viktige for fiskeindustrien.

Tatt i betraktning av at klimatrusselen er en av vår tids største utfordringer: Bør man åpne for oljevirkosomhet i områder med viktige fiskeressurser fordi dette vil sikre statens inntekter videre, eller bør man sette grenser for oljeindustrien av hensyn til natur, klima og miljø?